

פרשת תצוה: "פעמן זהב ורמון, על שולי המעיל, סביב" - על המפגש והחיבור הבין דורי.

זאב (וזה) פרידמן

אנו ממשיכים גם בפרשתנו, ללוות ולנתח את מסע בני ישראל במדבר, ביישום התכנית האלוהית, שנמסרה למשה ולאחריו, שמטרתה לחולל שינוי מהותי בעם ישראל - **מעבדות לחירות**. התכנית האלוהית מתחילה **במקום הנמוך ביותר** של העבדות במצרים בפרשת "וּאֵרָא" בקצה אחד – "וְלֹא שָׁמְעוּ, אֶל-מִשְׁחָה, מִקֶּצֶר רוּחַ, וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה", ומגיע בפרשתנו **לאתגר הבא בקצה השני הגבוה, של המפגש והחיבור הבין דורי** – "וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שָׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לְמָאֹר: לְהַעֲלֹת נֵר, תָּמִיד". (כז, כ'). **המלבי"ם** (רבי מאיר לייבוש בן יחיאל מיכל וייזר - 1809-1879) מפרש הפסוק: "במקומות שהתחיל בלשון ציווי, ימצאו גם כל התנאים המחויבים אל הציווי שהם: זירוז, מיד, ולדורות".

אני מבקש להציג קריאה נוספת, בפירושו של המלבי"ם, המאיר באלומת אור את נושא דיונו בפרשתנו, אודות המפגש והחיבור הבין דורי, בתהליך השינוי במדבר מעבדות לחירות. בפירושו-המילים: "זירוז ומיד" - מציגות ייצוגים לאוכלוסיית הצעירים, המאופיינים בקצב חיים, עכשווי, סוער ורועש של – זירוז, מיד, כאן ועכשיו. המילה – "לדורות" - מציגה ייצוג לאוכלוסיית המבוגרים האזרחים הוותיקים, המאופיינים בקצב חיים רגוע, מתון, מאופק שקט, בראיה של דורות.

בפרשה הקודמת "תרומה" עסקנו בלידתה של "החברה האזרחית" במדבר, בתהליך השינוי מעבדות לחירות, הנוטלת על עצמה אחריות של נתינה התנדבות ופילנתרופיה, להקמת המפעל הלאומי של המשכן.

כיצד "החברה האזרחית" במדבר, יודעת להכיל בקרבה בחיי היום יום ובאתגרים השונים הניצבים בפניה, מרקם ומרחב חיים של חיבור והדדיות בין הצעירים לבין המבוגרים?

כיצד "החברה האזרחית" המתהווה בתהליך השינוי מעבדות לחירות, יודעת למנוע קיטוב, בין הצעירים לבין הוותיקים?

האם פרשתנו העוסקת בפולחן העבודה במשכן והמתארת את הכלים ובגדי הכהן, מובילה אותנו גם להתחבר למשמעות וההאנשה (personification), של הפריטים והפרטים המתוארים בפרשה, בהקשר למפגש הבין דורי המתרחש במדבר?

המפגש והחיבור הבין דורי זוכה לעניין ולתשומת לב מחקרית בשנים האחרונות. אנו מכירים את המאפיינים של הדורות השונים: "הדור השקט" (Silent Generation) - אנשים שנולדו לפני **סיום מלחמת העולם השנייה**. **דור הבייבי בום (Baby boomer)** הוא מושג סוציולוגי וכלכלי המציין את ילידי תקופת ה"בייבי בום" שלאחר מלחמת העולם השנייה, בעיקר במדינות המערב. **מי שנולדו בין 1 בינואר 1946 ו-31 בדצמבר 1964**, דהיינו תקופה של 19 שנים. בני דור הבייבי בום היו הראשונים שגדלו עם טלוויזיות בביתם, והיו עדים לכניסת המצאות רבות בתחומי הטכנולוגיה לבית הממוצע, כגון המחשב. **דור ה-X (X Generation)** הוא כינוי לדור אשר נולד בעולם המערבי לאחר דור הבייבי בום. גבולותיו של דור זה קשים לתיחום, אך לרוב הכוונה לגל דמוגרפי של אלו שנולדו החל מהשנים הראשונות של **שנות ה-60 ועד לסוף שנות ה-70 של המאה ה-20**. המונח דור האיקס הפך לשגור בזכות ספר בשם "דור האיקס" שכתב **דאגלס קופלנד**, צעיר אמריקני בשנת 1991, Generation X: Tales for an Accelerated Culture. לפי חוקרים אמריקאים, דור זה מאופיין בחוסר שאיפה לחולל תמורות בעולם, בנטייה למרוד בסמכות ולבעוט במוסכמות חברתיות, בגדילה ושהייה רבה יותר בבית. **דור ה-Y (Y Generation)**, הידוע אף בשם דור המילניום, הוא כינוי לדור אשר נולד בעולם המערבי לאחר דור ה-X. אף שאין הסכמה מלאה לגבי שנת ההתחלה והסיום של הדור, לרוב הכוונה לגל דמוגרפי של אלו שנולדו **במהלך שנות ה-80 ושנות ה-90**. דור ה-Y, במיוחד במערב, גדל לתוך ההאצה בפיתוחים הטכנולוגיים בתחום המחשבים, האינטרנט והסלולר והוא בעל נגישות לכלים ואמצעי תקשורת

מתקדמים. **על פי מחקר שפורסם בניו יורק טיימס**, אמריקאים שנולדו בשנות ה-80 עוזבים בגיל מאוחר את בית הוריהם, שליש מהם עוברים דירה בכל שנה ו-40% מהם חוזרים לבית ההורים לפחות פעם אחת. כמו כן הם עוברים בממוצע שבע עבודות עד גיל 30, כשני שלישים חיים עם בן זוג בלי להתחתן, ואלו שבחרים להתחתן עושים זאת מאוחר מאי פעם. **דור ה-Z (Z Generation)**; ידוע גם בשם דור ה-M או M-Generation וכן כ-Generation I הוא שם משותף לדור שנולד לאחר **אמצע וסוף שנות ה-90 או שנות ה-2000 המוקדמות**. דמוגרפים וחוקרים חברתיים מסכימים ביניהם כי הפרסומת הראשונה של ה-World Wide Web בשנת 1994 היא המסמנת את תחילתו של הדור החדש. בני דור ה-Z נולדו לאחר עידן המלחמה הקרה ונפילת ברית המועצות. הם נולדו כשטלפונים סלולריים והחיבור התמידי לאינטרנט, מהווים חלק מרכזי מחייהם והתבגרותם- ואף חלק מזהותם העצמית. יש המכנים אותם בשל כך **"דור המסכים" או "דור הפלזמה"**. **דור האלפא (Generation Alpha)** – או **דור ה-I-האייפון**, אנשים שנולדו משנת 2010 ואילך.

פרשת "תצוה" מציבה לנו מודל של מפגש וחיבור בין דורי, - דור הצעירים ודור המבוגרים.

הילכו שניהם יחדיו, בלתי אם נועדו? האם מרחב החיים של דורות אלו, נגזר עליהם לחיות, זה על יד זה, או זה עם זה? הבה נבחן את המודל הבין דורי, בדרך מטאפורית, על פי מפרט לבושו של הכהן בפרשתנו. הפרשה מפרטת את הפריטים המרכיבים את לבושו של הכהן במשכן. אחד הפריטים הוא מעיל האפוד, "וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֲפֹד, כָּלִיל תְּכָלֶת. וְעָשִׂיתָ עַל-שׁוֹלְיוֹ, רִמָּי תְּכָלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוֹלְיוֹ, סָבִיב; וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם, סָבִיב. פְּעָמָן זָהָב וְרִמָּוֶן, פְּעָמָן זָהָב וְרִמָּוֶן, עַל שׁוֹלֵי הַמְּעִיל, סָבִיב. (כח', לא'-לד').

למיקום של הפעמון והרימון על לבושו של הכהן, נדרשו שני פרשנים. רש"י מסביר, שמיקום הפעמון והרימון, היה בשורה, אחד על יד השני. ואילו הרמב"ן מסביר, שמיקום הפעמון היה בתוך הרימון.

המגיד ממזריטש, מגדולי תנועת החסידות במאה ה-18, וממשיך דרכו של הבעל שם טוב, מציג את המודל הבין דורי, בעקבות פרשנותו של הרמב"ן. לדעתו, הפעמון מייצג את דור הצעירים ואילו הרימון מייצג את דור המבוגרים.

הפעמון חלול והענבל שבתוכו, גורם לצלצולים ורעשים. הפעמון מייצג את דור הצעירים (דור ה־Z), בראשית דרכם, שמתחילים למלא את המרחב החלול. הם מתלהבים, קופצניים, תזזיתיים ורעשניים. הם נתונים בדינמיקה של שינויים ומעברים.

הרימון מלא וגדוש ב-613 גרעינים. הרימון מייצג את דור המבוגרים (הדור השקט ודור הבייבי בוס) שהם, במצב צבירה של מילאות של ניסיון חיים. הם מייצגים את האנטי קליימקס של הצעירים. הם מאפיינים את שיקול הדעת, המתמדת, היציבות, הקביעות והשיגרה. אינם מצלצלים בצלצולים ואינם מרעישים.

המודל של רש"י מציב לנו לכאורה מציאות של העדר מפגש, והעדר זיקה והדדיות בין הרימון לבין הפעמון, בין הצעירים לבין המבוגרים. מציאות בין דורית של קוים מקבילים, מציאות של זה על יד זה. לעומת זאת **המודל של הרמב"ן**, מציב לנו **מפגש בין דורי**, של זיקה, הדדיות, ויחסי גומלין, בין הפעמון לבין הרימון, בין הצעירים לבין המבוגרים. הפעמון ממוקם בתוך הרימון. יש כאן **מודל בין דורי**, של סינרגיה והעצמה הדדית, של **היחד בצד הייחוד**. לפעמון- הצעירים **ולרימון**- המבוגרים, יש לכל אחד מהם את האישיות הייחודית המאפיינת אותו ואת שלב החיים שבו הוא נמצא ועמו היתרון היחסי שלו. גם אם קיימים פערים דיגיטליים בין השניים, גם אם קיימים פערים של לבוש, שפה, אורח חיים, הרי שהמודל הבין דורי, מחייב קיום הדדיות, קיום כבוד הדדי וקיום חיבור של הזנה הדדית. הפעמון בתוך הרימון, כל אחד מהם מביא למפגש הבין דורי את היתרון היחסי שלו. **העולם שייך לצעירים וגם למבוגרים, במרחב חיים ומפגש אחד.**

המפגש הבין דורי מקבל ביטוי גם במחזור שירים של לאה גולדברג, הנקרא "שירי סוף הדרך". אלה שלושה שירי התבוננות על החיים מזווית ראייתו של איש זקן, כשברקע ניצבת דמותו של

קהלת : " הדרך יפה עד מאד- אמר הנער. הדרך קשה עד מאד- אמר העלם. הדרך ארוכה עד מאד- אמר הגבר. ישב הזקן לנוח בצד הדרך. בשיר השלישי אומר הזקן : " למד את שפתותי ברכה ושיר הלל. בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל, לבל יהיה יומי היום כתמול שלשום. לבל יהיה עלי יומי הרגל". לאה גולדברג שואפת למרחב חיים בין דורי משותף, המחבר את הדורות יחדיו.

במאמר העוסק במפגש הבין דורי במקומות העבודה : "ניהול בין דורי- X, Y, Z בסירה אחת" של צילה חי שפרי ועדנה קורן, אודם- החברה לפיתוח כישורים בעסקים, הן מציבות אתגר:

"הבסיס לתקשורת טובה בין הדורות הוא הכרה בשונות ביניהם ובתרומה של כל דור, והבנה שלכולם יש מקום. בסיס זה יכול להביא לסובלנות, העלאת המוטיבציה והבנה הדדית. השונות כבר קיימת אם נרצה או לא. אז מדוע שלא נדע להשתמש בה, ובהנאה?". הן טוענות שניהול בין דורי הוא סוגיה המעסיקה ארגונים רבים. הפער בין הדורות יוצר מצד אחד מגוון עשיר של יכולות, ומצד אחר טמון בו פוטנציאל לקשיים, והארגון משלם עליהם מחיר כבד. קונפליקטים בין הדורות מובילים לקבלת החלטות לא יעילה, לבזבוז זמן בניהול בשל טיפול בבעיות רגשיות, לתקיעות בתהליכים, לעזיבה של עובדים מדור ה-Y ולפגיעה במוטיבציה וביצרנות של עובדי ה-X או העובדים הוותיקים, שעוברים לעמדת התגוננות. ניהול לקוי של צוות בין דורי עלול להביא לירידה בתפוקות, לפגיעה בשירות לקוחות, להקטנת ראש ולשחיקה במוטיבציה".

כך גם חווינו בסרט "המתמחה" בכיכובו של רוברט דה נירו, המתאר מפגש מיוחד במקום עבודה, של אדם פנסיונר מדור הבייבי בוס, עם עובדים צעירים מדור ה-Z. הסרט מדגים הלכה למעשה את השילוב וההדדיות של שני הדורות הללו תחת קורת גג אחד. הפנסיונר שבהתחלה נראה כחריג במקום עבודה של צעירים ותוססים, הופך להיות עמוד התווך ומקור השראה לצעירים.

כך חוויתי השבוע במרחב הבין דורי, במעגלי הריקוד לצלילי התזמורת, בחתונה שבה השתתפתי. במעגל הפנימי דור ה-Z רוקד וסוער, במעגל השני-מקפץ דור ה-Y, במעגל השלישי- בסולידיות מרים רגלי דור ה-X ובמעגל הרביעי והחיצוני-איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, יד על כתף רעהו, במתינות ובאיטיות רוקד דור הבייבי בוס. הדור השקט יושב על יד השולחן וצופה במעגלי הרוקדים.

השבוע נחוגג את חג הפורים. המגילה מציגה לנו מפגש בין דורי, בין אסתר הצעירה למרדכי דודה המבוגר. אסתר מקיימת דיאלוג עם מרדכי וממסד הסנהדרין : " ותאמר אסתר, להשיב אל מרדכי. לך פָּנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן, וְצוּמוּ עָלַי וְעַל תְּאֲכָלוּ וְעַל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם אֲנִי וְנַעֲרָתִי, אֲצוּם כֵּן ; וּבִכֵּן אֲבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר לֹא כִדַּת, וְכִאֲשֶׁר אֲבִדְתִּי, אֲבִדְתִּי. וַיַּעֲבֵר, מֶרְדֳּכָי ; וַיַּעַשׂ, כְּכָל אֲשֶׁר צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר". (אסתר, ד', טז-יז). כידוע, גזרת המן נגזרה בחודש הראשון הוא חודש ניסן, בשלושה עשר יום בו. ולצום שלושה ימים, פרושו לצום גם בליל הסדר ומה עם חובת האכילה בליל הסדר, שביטולה מחייב כרת. " אמר לה מרדכי : והלא יום שלישי פסח הוא, איך יתענו ישראל בו? אמרה לו : אתה ראש לסנהדרין ואתה אומר דבר כזה? ואם אין ישראל, למי הפסח?" (פרקי דרבי אליעזר, נ').

התכנית האלוקית של תהליך השינוי של עם ישראל מעבדות לחירות, עולה מדרגה בפרשתנו, בהכשרת "החברה האזרחית" המדברית, להתמודד עם האתגר של המפגש והחיבור הבין דורי. המפגש מתקיים למרות הפערים האישיותיים, התפיסתיים, הדיגיטליים והתרבותיים, בין הפעמון דור ה-Z המאופיין בזירו, דיבור קצר, מיד, כאן ועכשיו, לבין הרימון, הדור השקט ודור הבייבי בוס, המאופיין ביישוב הדעת, בשגרה ובניסיון חיי בשנות דור- לדורות.

"ואתה תצוה" - הוא המסר לאחריות ושותפות במפגש והחיבור הבין דורי, בפירושו של המלבי"ם שבו פתחנו- זירו, מיד, ולדורות, של הפעמון והרימון, בנשיאה משותפת של "אלונקת המדבר", בלקיחת שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, לחיזוק וביצור חוסנה של שרשרת הדורות של העם היהודי מאז ולתמיד. כולנו נדרשים למאמץ החיבור הבין דורי.